विनायकं इति तंत्रः साक्षतपात्रहस्ता R. 2. 21, आर्द्राक्षतारोपणमन्वभूतां 7. 28. –3 Barley (यवाः); अक्षताश्च यवाः प्रोक्ताः; said to be also *n.* (दूर्वाक्षतानि). –तं 1 Corn, grain of any kind. –2 Absence of loss or ruin; good, well-being; अक्षतं चारिष्टं चास्तु इति श्राद्धमंत्रः. –3 Eunuch (also *m.*). –ता A virgin, a maiden not deflowered, blemished or enjoyed; अक्षता वा क्षता वापि. –2 N. of a plant कर्कटशृंगी.–**Comp.** –योनिः a virgin, not yet blemished by sexual intercourse; सा चेदक्षतयोनिः स्यात् Ms. 9. 176; पत्नीष्वक्षतयोनिषु 10. 5.

अक्षत्र *a.* [नास्ति क्षत्रं क्षत्रियत्वं क्षत्रिया जातिर्वा यत्र, न. ब.] Devoid of the Kshatriya caste; नाब्रह्म क्षत्रमृध्नोति नाक्षत्रं ब्रह्म वर्धते Ms. 9. 322.

अक्षन् *n.* [अक्ष्-बाहु॰कनिन्] The eye (Ved.); भद्रं पश्येमाक्षभिर्यजत्राः Rv. 1.89.8; दक्षिणे ऽक्षन् Br. Ar. Up. In classical literature used only in the declension of अक्षि.

अक्षम *a.* [न. त.] 1 Unfit, incompetent, unable; कार्य, °पलायनं, उपवास° &c. –2 Unable to bear or endure, not forbearing, non-forbearing; impatient; °मा कालहरणस्य *S.* 3 unable to brook delay, admitting of no delay; मामक्षमं मंडनकालहानेः R. 13.16. –मा [न. त.] 1 Impatience, intolerance; envy, jealousy; धावंत्यमी मृगजवाक्षमयेव रथ्याः *S.* 1. 8 as if envying (jealous of) the deer's speed. –2 Anger, passion.

अक्षय *a.* [नास्ति क्षयो यस्य] 1 Undecaying, exempt from decay, imperishable, undying, unfailing, inexhaustible; सदोपयोगेपि गुरुस्त्वमक्षयो-निधिः *Si.* 1. 28; स संधार्यः प्रयत्नेन स्वर्गमक्षयमिच्छता Ms. 3.79; यज्ञनिर्वृतिमक्षयां 4.23; गयायामक्षयवटे पितॄणां दत्तमक्षयं Vâyu; त्रिसाधना शक्तिरिवार्थमक्षयं R. 3. 13. –2 Poor, without house or habitation, such as a hermit or संन्यासिन् (क्षयोवासःतच्छून्यः अनिकेतनः संन्यासी दरिद्रो वा.) –यः 1 The Supreme Spirit परमात्मन्. –2 N. of the 20th year in the cycle of Jupiter. –या [अक्षयं पुण्यं यत्रास्ति-अच्] N. of a day which is said to confer undying religious merit; अमैव सोमवारेण रविवारेण सप्तमी। चतुर्थी भौमवारेण अक्षयादपि चाक्षया॥–**Comp.** –गुणः, –पुरुहूतः *Siva* (possessing imperishable qualities). –तृतीया the festival falling on the third day of the bright half of Vaisâkha (the first day of सत्ययुग) which is said to secure permanence to all actions performed on that day (वैशाखे मासि राजेंद्र शुक्लपक्षे तृतीयिका। अक्षया सा तिथिः प्रोक्ता कृत्तिकारोहिणीयुता॥ तस्यां दानादिकं सर्वमक्षयं समुदाहृतं). –लोकः the heaven.

अक्षयाललिता N. of a festival observed by women on the 7th day of the dark half of Bhâdra (?).

अक्षयिणी Pârvatî.

अक्षय्य *a.* [क्षेतुं शक्यं; क्षि-यत्; न.त.] That which cannot decay, imperishable; तपःषड्भागमक्षय्यं ददत्यारण्यका हि नः *S.* 2.13; अस्त्यत्र भोग्यवस्तु वर्षशतेनाप्यक्षय्यं Dk. 109 inexhaustible. –**Comp.** –उदकं a libation of water mixed with honey and sesamum, offered in *Srâddha* ceremonies after the पिंडदान (अक्षय्योदकदानं तु अर्घ्यदानवदिष्यते। षष्ठ्यैव नित्यं तत्कुर्यान्न चतुर्थ्यां कदाचन). –नवमी the 9th day of the bright half of Asvina.

अक्षर *a.* [न क्षरतीति; क्षर् चलने अच्-न. त.] 1 Imperishable, indestructible, undecaying, epithet of the Supreme as well as the Individual soul; यमक्षरं क्षेत्रविदो विदुस्तमात्मानमात्मन्यवलोकयंतं Ku. 3. 50; द्वाविमौ पुरुषौ लोके क्षरश्चाक्षर एव च॥ क्षरः सर्वाणि भूतानि कूटस्थो ऽक्षर उच्यते॥ Bg.15.16; यस्मात्क्षरमतीतोऽहमक्षरादपि चोत्तमः। अतोऽस्मि लोके वेदे च प्रथितः पुरुषोत्तमः; the unconcerned (Spirit); अक्षरं परमं ब्रह्म. –2 Fixed, firm, unalterable. –रः 1 Siva. –2 Vishnu. –3 A sword. –रा Sound, word, speech (Ved.). –रं [अश्-सरः Un. 3. 70, अशेः सरः; अश्नुते व्याप्नोति वेदादिशास्त्राणि.] 1 (*a*) A letter of the alphabet; अक्षराणामकारोऽस्मि Bg. 10.33; मुद्राक्षराणि, मधुर°, त्र्यक्षर &c. (*b*) a syllable; एकाक्षरं परं ब्रह्म Ms. 2.83 the monosyllable; एकमक्षरं Bg. 10.25, Ms. 2.78,84, 125 (sacred syllable). Hence (*c*) a word or words, speech collectively; प्रतिषेध° विक्लवाभिरामं *S.*3.25; अहो संदीपनान्यक्षराणि U. 4; भर्तुरेतानि प्रणयमयान्यक्षराणि M. 3 words; ब्राह्मणसंक्रमिताक्षरेण पितामहेन V. 3; अक्षरं वर्णनिर्माणं वर्णमप्यक्षरं विदुः। अक्षरं न क्षरं विद्यादश्नोतेर्वा सरे ऽक्षरं॥ –2 A document (letter &c.), sacred writing; writing in general (in pl.); तत्र भुक्तिः प्रमाणं स्यान्न साक्षी नाक्षराणि च Pt. 3.94; तत्रभवत्या अक्षराणि विसृष्टानि स्युः V.2. –3 The highest deity or Godhead, the indestructible spirit, Brahma (परमब्रह्मन्, मूलकारणं); अक्षरं परमं ब्रह्म Bg.8.3; कर्म ब्रह्मोद्भवं विद्धि ब्रह्माक्षरसमुद्भवं 3.15; यथा सतः पुरुषात्केशलोमानि तथाक्षरात्संभवतीह विश्वं Chân. Up. –4 Religious austerity, penance. –5 Sacrifice. –6 Water. –7 The sky. –8 Final beatitude, emancipation from further transmigration. –9 Continuance, permanence. –10 Right, justice (Ved. in these two senses). –11 N. of a plant, Achyranthes Aspera. –12 A measure of time, equal to one-fifth of a Kâshṭhâ.–**Comp.** –अंगं 1. a part of a syllable. 2. alphabet. –अर्थः [ष. त.] meaning (of words); किं तावत् गीत्या अवगतो ऽक्षरार्थः *S.* 5 –चं (चुं) चुः –चणः, –नः [अक्षरेण वर्णविन्यासलिप्या वित्तः अक्षर-चणप् or चं (चुं) चुप् P. V. 2.26.] a scribe, writer, copyist; so °जीवकः, –जीवी, अक्षरेण जीवति; जीव् णिनि or ण्वुल्; also ० जीविकः. –च्युतकं [अक्षरं च्युतं लुप्तं यत्र; ब. कप्] getting out a different meaning by the omission of a letter (*e. g.* कुर्वन् दिवाकरश्लेषं दधच्चरणडंबरं। देव यौष्माकसेनायाः करेणुः प्रसरत्यसौ where another meaning may be got by omitting क in करेणुः *i. e.* by taking रेणुः). –छंदस् *n.* –वृत्तं 1. a metre regulated by the number of syllables it contains; छंदस्तु द्विविधं प्रोक्तं वृत्तं जातिरिति द्विधा। वृत्तमक्षरसंख्यातं जातिर्मात्राकृता भवेत्॥ 2. of unshaken resolve, resolute (अक्षरं निश्चलं छंदो ऽभिप्रायो यस्य); an epithet of परमात्मन्. –जननी, –तूलिका [अक्षराणां जननीव; तल्लिपिलेखानां तूलिकेव वा साधनत्वात्] a reed or pen. –(वि) न्यासः [ष. त. भावे घञ्] writing, arrangement of letters; भूर्जपत्रगतो °सः V. 2. 2. the alphabet. 3. scripture. 4. हृदयाद्याधारस्पर्शपूर्वकं तदक्षराणां स्मरणोच्चारणरूपस्तंत्रप्रसिद्धो वर्णन्यासः. –पंक्ति *a.* 1. having 5 syllables (पंक्ति=Gr. pentas five) सु मत् पद् वग् दे इत्येष वै यज्ञो ऽक्षरपंक्तिः Ait. Br. (तान्येतान्यक्षराणि हीनजपादौ प्रयोक्तव्यानि). 2. N. of a metre of four lines (द्विपदा विराज्) each having five syllables (one dactyl and one spondee). –भाज् *a.* having a share in the syllables (of a prayer?). –भूमिका tablet R. 18.46 –मुखः [अक्षराणि तन्मयानि शास्त्राणि वा मुखे यस्य] a scholar, student. –खं [ष.त.] the beginning of the alphabet; the letter अ. –मुष्टिका 'finger-speech', speaking by means of finger-signs. –वर्जित *a.* unlettered, illiterate, not knowing how to read or write. –व्यक्तिः *f.* [ष. त]. distinct articulation of syllables. –शिक्षा [ष. त.] the science of (mystic) syllables; theory of ब्रह्म (ब्रह्मतत्त्व); मह्यं °क्षां विधाय Dk. 11. –संस्थानं [अक्षराणां संस्थानं यत्र] arrangement of letters, writing, alphabet.

अक्षरकं [स्वार्थे कन्] A vowel, a letter.

अक्षरशः *adv.* [अक्षरमक्षरमिति वीप्सार्थे-